

ÚVOD DO SOCIOLOGIE MĚSTA – Úterý, 11,00-12,30, Jinonice místn. č. 3018

Fakulta sociálních věd UK, 1 semestr
Přednášející: Jan Sládek, FFUK, Celetná 13, Praha 1
e-mail: jan.sladek@ff.cuni.cz

Téma 1: Město a urbanizace jako předmět sociologické analýzy

Sociologie města a další obory zabývající se městem. Orientační přehled přístupů, témat, osobností a informačních zdrojů sociologie města. Urbanizace. Její stránky geodemografická, ekonomická, urbanistická, sociokulturní a politická. Urbanizace a modernizace. Urbanizace jako celospolečenská systémová změna. Způsoby měření urbanizace.

Téma 2: První a druhá městská revoluce

První městská revoluce. Společenské předpoklady vzniku měst. Urbanizace ve starověku a středověku. Druhá městská revoluce, její faktory a souvislosti. Časový a prostorový průběh moderní urbanizace. Přímá a nepřímá urbanizace. Kapitalistická industriální města 19. a počátku 20. století, jejich sociální situace, problémy a konflikty.

Téma 3: Sociologická reflexe moderní urbanizace

Popis, analýza a kritika sociálních poměrů v industriálních městech. B. Engels, Ch. Booth, F. Tönnies, E. Durkheim, G. Simmel, L. Wirth, H. Gans. Antiurbanismus. Projekty ideálních pospolitostí? utopičtí socialisté Ch. Fourier a R. Owen, zahradní města E. Howarda. Pojmy sociální prostor a sociální ekologie. Ekologie města v pojetí Chicagské školy (R.E. Park, E. Burgess, R. McKenzie) a pokračovatelů, její kritika. Modely prostorové strukturace měst. Neomarxistické interpretace utváření městského prostoru (D. Harvey, M. Castells, P. Saunders). Polarizace městského prostoru, rezidenční segregace. Charakteristické městské části a prostory, jejich funkce a sociální charakteristiky.

Téma 4: Současná témata sociologie lidských sídel: Globalizace a informatizace

Podoba urbanizace v rozvojových a vyspělých zemích. Současný počet a vývoj městského obyvatelstva na Zemi, v rozvojových a rozvinutých zemích a v České republice, jeho výhled. Projevy globalizace ve vztazích mezi městy - globální města. Prohlubování rozdílů mezi městy. Projevy globalizace ve struktuře a fungování měst a v jejich ekonomice, struktuře obyvatelstva, prostorovém vývoji, v kultuře. Internacionalizace měst, městský turismus. S. Sassen, P. Marcuse, R. van Kempen. Důsledky informatizace pro fungování městské společnosti. M. Castells.

Téma 5: Vývoj urbanizace na území ČR

Urbanizace „před urbanizací“, dynamika sídelního rozvoje a struktura městské sítě na území ČR. Příklady středověkých měst a jejich sociální struktury. Urbánní situace v meziválečném období. Urbanizace v podmínkách socialismu.

Téma 6: Problematika sídelního rozvoje po roce 1989 v ČR a zemích SVE

Problémy transformace z hlediska sídel a bydlení – privatizace bytového fondu, deregulace nájemného, politiky bydlení a rozvoje po roce 1989. Nové sídelní procesy v ČR – suburbanizace a gentrifikace. Kontext zemí SVE.

Téma 7: Obce v ČR jako politické a správní celky

Přehled současných zákonných norem upravujících sídelní problematiku. Správní a politické vztahy mezi městy a jejich částmi a mezi městy a jejich zázemím. Vládnutí (governance) ve městech - městská správa a samospráva, lokální demokracie, aktéři, témata a problémy lokální politiky. Formy účasti občanů na vládnutí ve městech

Téma 8: Vybrané současné urbánní problémy v ČR

Deregulace nájemného, finanční dostupnost bydlení. Bezdomovectví, sociální vyloučení, možnosti řešení ve světě a v ČR. Případové studie residenční segregace, suburbanizace a gentrifikace.

Atestace:

*Pro úspěšnou atestaci je třeba: (viz úvodní prezentace)
odevdat odborný text o rozsahu min 10-15 NS na předem (email) konzultované téma, úspěšně projít testem v půlce semestru a složit zkoušku*

Základní literatura (ze které kurz vychází, v hodinách upřesněno):

- Bláha, I. A. (1925 [1937]) *Sociologie dělníka a sedláka*, Praha: Masarykova sociologická společnost.
- Blažek, B. (1998) *Venkov, města, média*, Praha: Slon.
- Castells, M. (1968) „Y-a-t-il une sociologie urbaine?“ *Sociologie du travail* 1.
- Castells, M. (1972) *La Question urbaine*, Paris: Maspero.
- Castells, M. 1983. *The City and the Grassroots*. London: Edward Arnold.
- Coulon, A. (1992) *L'Ecole de Chicago*, Paris: PUF.
- Cuin, Charles-Henry, François Gresle (2004) *Dějiny sociologie*, Praha: Slon.
- Duffková, J. (2006) „O tom, jak a proč vzniklo a (zatím) nezaniklo chataření a chalupaření v Čechách“ publikováno 15.6. 2006 na <http://www.janaduff.estranky.cz/> (platnost ověřena k 5.7. 2007).
- Fijalkow, Y. (2004) *Sociologie de la ville*, Paris: La Découverte.
- Galla, K. (1939) *Dolní Roveň*, Praha: Spolek péče o blaho venkova.
- Gans, Herbert J. (1962) „Urbanism and Suburbanism as Ways of Life: A Reevaluation of Definitions“ pp. 625-48 in *Human Behavior and Social Processes*, edited by A. M. Rose. Boston: Houghton-Mifflin.
- Gottdiener, M. 1985. *The Social Production of Urban Space*. Austin: University of Texas Press.
- Hohenberg, P. M., L. H. Lees (1996) *The Making of Urban Europe, 1000-1994*, Cambridge, London: Harvard University Press.
- Horská P., E. Maur a J. Musil (2002) *Zrod velkoměsta*, Praha: Paseka.
- Champion, T. (2001) „Urbanization, Suburbanization, Counterurbanization and Reurbanization“ in *Handbook of Urban Studies*, edited by R. Paddison.
- Keller, J. (2005) *Dějiny klasické sociologie*, Praha: Slon.
- Kolektiv autorů (1982) *Dějiny buržoazní sociologie 19. a začátku 20. století*, přeložil Jan Sedláček, Praha: Svoboda.
- Kostelecký, T. 2005. „Postoje obyvatel k situaci na trhu s bydlením a bytové politice: existují v České republice ‘housing classes’?“ *Sociologický časopis* 41: 253-270.
- Lefebvre, H. 1979. *Space: Social Product and Use Value*. In J. Freiberg (ed). *Critical Sociology: European Perspective*. New York: Irvington Publishers.
- Lefebvre, H. 1974. *La production de l'espace*. Paris: Anthropos.
- Librová, H. (1996) „Decentralizace osídlení – vize a realita. Část první“ *Sociologický časopis* 32 (3): 285-295.
- Librová, H. (1997) „Decentralizace osídlení – vize a realita. Část druhá“ *Sociologický časopis* 33 (1): 27-40.
- Molotch, H. 1976. „The City as a Growth Machine: Toward a Political Economy of Place.“ *The American Journal of Sociology* 82: 309-332.
- Musil, J. (1967) *Sociologie soudobého města*, Praha: Svoboda.
- Musil, J. (1992) „Změny městských systémů v postkomunistických společnostech střední Evropy“ *Sociologický časopis* 28 (4): 451-462.
- Musil, J. (2001) „Vývoj a plánování měst ve střední Evropě v období komunistických režimů“ *Sociologický časopis* 37 (3): 275-296.

Musil, J. (2003) „Proměny urbánní sociologie ve Spojených státech a Evropě 1950-2000“, *Sociologický časopis* 39 (2): 137-167.

Musil, J. (2005) „Jak se formovala sociologie bydlení“ *Sociologický časopis* 41 (2): 207-226.

Nový, O. (1978) *Velkoměsto včera dnes a zítra*, Praha: Horizont.

Ouředníček, M. (2003) „Suburbanizace Prahy“ *Sociologický časopis* 39 (2): 235-253.

Pahl, R. (1970 [1974]) *Whose City?*, London: Pengiun.

Park, R. (1915) „The City: Suggestions for the Investigation of Human Behavior in the City Environment“ *American Journal of Sociology* 20 (5): 577-612.

Park, R., E. Burgess, R. McKenzie (1925) *The City*, Chicago: University of Chicago Press.

Rex, J. A., R. Moore. 1967. *Race, Community and Conflict: A study of Sparkbook*. London Oxford University Press.

Simmel, G. (1903) „Métropoles et mentalité“ in Grafmeyer, Y. et Joseph I. *L'Ecole de Chicago. Naissance de l'écologie urbaine*.

Sýkora, L. (ed.) (2002) *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, o.p.s.

Sýkora, L. (2003) „Suburbanizace a její společenské důsledky“ *Sociologický časopis* 39 (2): 217-233.

Tönnies, F. (1887 [1946]) *Communauté et société*, Paris: PUF.

Wirth, L. (1938) „Urbanism as a way of life“ *American Journal of Sociology* 44 (1): 1-24.